КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет журналістики

Кафедра журналістики та нових медіа

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ДОКУМЕНТАЛЬНА ЖУРНАЛІСТИКА ПАМ'ЯТІ: ПРОЄКТ «ПОРАНЕНА ІСТОРІЯ»

Здобувача другого (магістерського)
рівня вищої освіти
групи ЖУРм-1-24-1.4д
галузі знань 06 Журналістика
спеціальності 061 Журналістика
освітньої програми 061.00.04
Журналістика
Мазилюка Назарія Геннадійовича

Використання чужих ідей, результатів і текстів мають посилання на відповідне джерело

_____ _____
(підпис студента) (ініціали,прізвище)

Науковий керівник:
Петренко Світлана Іванівна,
доцент кафедри журналістики та нових медіа,
доктор філософії з журналістики

Розширена шкала _____

Кількість балів:_____Оцінка: ECTS_____

Голова комісії_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Допускаю до захисту перед ЕК

_____
І.В. Погребняк,

завідувач кафедри журналістики та нових медіа

м. Київ – 2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП **4**

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОКУМЕНТУВАННЯ ВТРАТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ: ПРАВОВІ, КОНЦЕПТУАЛЬНІ І ЖУРНАЛІСТСЬКІ ПІДХОДИ **8**

1.1. Поняття та класифікація культурної спадщини (міжнародне та українське право) 8

1.1.1. Визначення культурної спадщини відповідно до міжнародних та українських нормативних актів 8

1.1.2. Матеріальна та нематеріальна спадщина: складові, особливості, охоронний статус 9

1.1.3. Соціокультурне значення збереження пам'яток для національної ідентичності 10

1.2. Документальна журналістика як ефективний інструмент збереження та трансляції культурної пам'яті **10**

1.2.1. Документальна журналістика як форма збереження пам'яті 10

1.2.2. Документування культурної спадщини як форма журналістської практики 11

1.3. Сучасні медіаініціативи у сфері збереження культурної спадщини України **12**

1.3.1. Огляд та аналіз ключових ініціатив документування культурної спадщини 12

1.3.2. Місце проєкту «Поранена історія» у системі медіаініціатив збереження спадщини 15

Висновки до розділу 1 ..... **17**

РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АВТОРСЬКОГО ПРОЄКТУ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ **18**

2.1. Формування ідеї, концепції, цілей і завдань проєкту «Поранена історія» **18**

2.1.1. Обґрунтування актуальності та контекст створення проєкту 18

2.1.2. Айдентика проєкту та жанрова диверсифікація контенту 19
2.1.2.1. Візуальна айдентика та логотип 19
2.1.2.2. Жанрова палітра й медіаформати 19
2.1.2.3. Інтеграція жанрів у комунікаційну стратегію 21
2.1.3. Вибір платформи: чому Інстаграм? 21
2.1.4. Основні аспекти та функції проєкту 22
2.1.5. Цільова аудиторія та сегментація 24
2.2. Методологія збору, верифікації й архівування інформації про культурні втрати 25
2.2.1. Етапи верифікації та збору первинної інформації 25
2.2.2. Збір свідчень та інтерв'ювання 27
2.2.3. Юридична кваліфікація та документування воєнних злочинів 28
Висновки до розділу 2 29
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЄКТУ 31
3.1. Емпіричні результати реалізації проєкту 31
3.1.1. Кількісні показники й охоплення аудиторії 31
3.1.2. Типологія задокументованих об'єктів культурної спадщини 32
3.1.3. Контент-аналіз найпопулярнішого матеріалу: відео-рілз про Свято-Воскресенський собор Сум 33
3.2. SWOT-аналіз проєкту «Поранена історія» 34
3.2.1. Сильні сторони проєкту: актуальність і соціальна значущість 34
3.2.2. Слабкі сторони проєкту: обмеження ресурсів, технічні та організаційні виклики 35
3.2.3. Можливості: розширення, партнерство та масштабування 35
3.2.4. Загрози: зовнішні ризики, політичні та технічні перешкоди 36
Висновки до розділу 3 37
ВИСНОВКИ 38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 41
ДОДАТКИ 53
АНОТАЦІЯ 56

ВСТУП

Актуальність магістерської кваліфікаційної роботи полягає у тому, що повномасштабна російська військова агресія, яка розпочалась у лютому 2022 року, призвела до системного знищення і пошкодження об'єктів спадщини України. Авіаудари, мародерство та відвертий тероризм спричинили непоправні збитки пам'яткам архітектури, музеям, церквам, заповідникам та іншим місцям національної ідентичності. У таких екстремальних обставинах журналістика набуває особливого значення не лише як засіб інформування суспільства, але й як інструмент збереження пам'яті, фіксації злочинів та адвокації прав культури. Документальна журналістика пам'яті стає формою культурного спротиву, яка дозволяє зберегти для майбутніх поколінь образ втраченої спадщини, розповісти історію руйнування через голоси свідків, архівні матеріали та найновіші цифрові технології.

Проєкт «Поранена історія», розроблений та реалізований як авторська ініціатива, є унікальною спробою документування воєнних руйнувань культурної спадщини України через призму сучасної журналістики пам'яті. Цей медіапроєкт є прикладною частиною магістерської кваліфікаційної роботи та поєднує у собі: (1) фактологічну достовірність архівних матеріалів та наукових знань про пам'ятки; (2) візуальне архівування утрат через фото та відео матеріали; (3) емоційну й смислову подачу, яка збуджує громадську свідомість про цінність спадщини та необхідність опору культурному геноциду; (4) соціальну відповідальність, спрямовану на залучення міжнародної уваги та сприяння судовому переслідуванню винних.

Мета магістерської кваліфікаційної роботи – засобами й інструментами документальної журналістики пам'яті зафіксувати руйнування культурної спадщини України, зберегти її образ для майбутніх поколінь, привернути увагу суспільства до необхідності збереження національної ідентичності та протидії культурному геноциду.

Місія проєкту – збереження культурної спадщини України шляхом фіксації втрат під час війни та популяризації знань про національну ідентичність.

Об'єкт магістерської кваліфікаційної роботи – культурна спадщина України в умовах війни.

Предмет магістерської кваліфікаційної роботи – фіксація руйнувань культурної спадщини України під час війни та донесення її образу для майбутніх поколінь, привернення суспільної уваги до необхідності збереження національної ідентичності та протидії культурному геноциду в авторському медіапроєкті «Поранена історія».

Завдання проєкту:

– здійснити аналіз сучасної наукової літератури та журналістських джерел, присвячених проблемам збереження культурної спадщини;

– здійснити порівняльне дослідження медійних ініціатив, що документують втрати культурних об’єктів в Україні та за кордоном;

– за допомогою журналістських методів зафіксувати факти руйнації значущих культурних об'єктів України;

– реалізувати ідею авторського медіапроєкту «Поранена історія», розробивши власну журналістську платформу, на якій буде систематично збиратися та публікуватися інформація про втрати культурних цінностей;

– здійснити SWOT-аналіз проєкту, визначити його сильні та слабкі сторони, можливості розширення та потенційні ризики.

Наукова **новизна** дослідження полягає у комплексному аналізі фіксації руйнування українських культурних об’єктів сучасними журналістськими засобами під час війни, створенні авторського медіапроєкту як унікальної журналістської платформи для зберігання та поширення верифікованого емпіричного матеріалу, а також в обґрунтуванні ролі документальної журналістики пам’яті для формування національної ідентичності в умовах війни.

Результати дослідження матимуть **практичне значення** для:

– науковців у галузі журналістики, медіакомунікацій і культурології, які працюють над проблематикою збереження культурної спадщини у кризових умовах, – як база для подальших досліджень і для аналізу теоретичних підходів у цій сфері;

– журналістів та медіапроєктів, які працюють над документуванням воєнних втрат і культурних цінностей, – як методологічні рекомендації;

– громадських організацій та ініціатив, які розробляють інформаційні кампанії для збереження культури та адвокації культурного права;

– освітніх закладів, які готують журналістів, – для розуміння сучасних практик архівування культурної пам'яті;

– міжнародних організацій (UNESCO, ICOMOS тощо), які займаються захистом культурних цінностей у період воєнного конфлікту;

– суспільства – для кращого розуміння значення журналістської діяльності у збереженні національної ідентичності.

Методологічною основою магістерської кваліфікаційної роботи є соціальнокомунікаційний підхід, що поєднує елементи інформаційного та культурологічного підходів до фіксації, опису, аналізу подій, фактів, явищ і дозволяє здійснювати їх спостереження (моніторинг) та інтерпретацію засобами журналістики з позицій суспільного інтересу, загальнолюдських цінностей і національних пріоритетів. Задля досягнення поставленої мети та завдань у роботі використовуються такі наукові теоретичні й емпіричні **методи дослідження**:

– аналіз наукової літератури – критичний огляд публікацій з теорії журналістики, меморі-стаді (Memory Studies), воєнної журналістики та культурної спадщини для визначення теоретичної бази;

– контент-аналіз – систематичне дослідження публікацій проєкту «Поранена історія» щодо жанрово-форматних особливостей, тематичної спеціалізації та комунікативної ефективності контенту. Метод застосовується також у порівняльному аналізі вітчизняних та міжнародних медіа-ініціатив,

присвячених документуванню знищення культурної спадщини, для виявлення оптимальних підходів до архіву та репрезентації втрат;

– кейс-стаді (Case Study) – детальний аналіз проєкту «Поранена історія» як конкретного прикладу медіаініціативи з урахуванням його історії, розвитку та результатів;

– SWOT-аналіз – оцінка сильних і слабких сторін проєкту, його можливостей та загроз для визначення перспектив розвитку;

– спостереження – спостереження динаміки розвитку проєкту, статистики охоплення аудиторії та залученості;

– аналіз статистичних даних – обробка кількісних показників просування проєкту (кількість підписників, охоплення, залученість).

Структура магістерської кваліфікаційної роботи. Робота містить 3 розділи, 7 підрозділів, 22 пункти, 4 підпункти, висновки до кожного розділу та загальні висновки, список використаних джерел (108 позицій), додатки. Загальний обсяг роботи (зі списком використаних джерел та додатками) – 55 сторінок.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОКУМЕНТУВАННЯ ВТРАТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ: ПРАВОВІ, КОНЦЕПТУАЛЬНІ І ЖУРНАЛІСТСЬКІ ПІДХОДИ

1.1. Поняття та класифікація культурної спадщини (міжнародне та українське право)

1.1.1. Визначення культурної спадщини відповідно до міжнародних та українських нормативних актів

Культурна спадщина в сучасному праві розглядається як комплексний феномен, що охоплює матеріальні та нематеріальні цінності, успадковані від попередніх поколінь. Згідно із Законом України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 № 1805-III, культурна спадщина – це сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини. Це визначення закладає основу для подальшої категоризації через поняття об'єкта спадщини [10].

Об'єкт культурної спадщини в українському законодавстві – це визначне місце, споруда, комплекс, їхні частини та пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, історичного, архітектурного або художнього погляду. Таке широке визначення охоплює як нерухомі об'єкти (пам'ятки архітектури, археологічні ділянки, історичні ареали), так і пов'язані з ними рухомі артефакти, що утворюють цілісність [10; 11].

На міжнародному рівні ключовою є Конвенція ЮНЕСКО «Про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини» (1972 р.), яка визначає це поняття як монументи, групи будівель та місця, що мають видатну універсальну цінність. Концепція еволюціонувала від акцентації на «історичних монументах» на початку XX століття до інтегрального розуміння «культурного наслідування» після ухвалення цієї Конвенції [34].

Важливе значення в контексті воєнних дій має Гаазька конвенція 1954 року «Про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту», яка

вводить термін «культурна власність» як рухоме чи нерухоме майно великої важливості для культурної спадщини кожного народу [69]. Це визначення підкреслює виняткову роль таких об'єктів для культурної ідентичності спільнот і закріплює міжнародно-правовий режим їхнього захисту під час конфліктів.

1.1.2. Матеріальна та нематеріальна спадщина: складові, особливості, охоронний статус

Матеріальна культурна спадщина охоплює фізичні об'єкти, які можуть бути візуально сприйняті та тактильно досліджені. Українське законодавство поділяє її на нерухомі об'єкти (пам'ятки архітектури й містобудування, історичні місця, археологічні ділянки) та пов'язані з ними рухомі предмети. Нерухомий об'єкт культурної спадщини визначається як такий, що не може бути перенесений на інше місце без втрати своєї цінності, а класифікація за типами включає пам'ятки, історико-культурні заповідники, музеї, бібліотеки, архіви та інші установи.

Нематеріальна культурна спадщина, відповідно до Конвенції ЮНЕСКО 2003 року, включає практики, представлення, вирази, знання, навички, а також пов'язані з ними інструменти, предмети, артефакти та культурні простори. В Україні цю сферу регулює Закон «Про охорону нематеріальної культурної спадщини» від 18.12.2018 № 2665-VIII, який охоплює усну творчість, мову, обряди, свята, знання та практики, пов'язані з природним середовищем, а також традиційні ремесла.

Особливістю правового статусу є те, що матеріальні об'єкти підлягають обов'язковому обліку та реєстрації в Державному реєстрі нерухомих пам'яток України, тоді як нематеріальні елементи вносяться до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини [10; 11]. Станом на жовтень 2025 року внаслідок російської агресії пошкоджено понад півтори тисячі пам'яток культурної спадщини різних категорій, що засвідчує масштабність втрат саме матеріальної складової й актуалізує необхідність документування та збереження знань про такі об'єкти.

1.1.3. Соціокультурне значення збереження пам'яток для національної ідентичності

Культурна спадщина виконує функцію колективної пам'яті суспільства, забезпечуючи безперервність історичної свідомості та формування національної ідентичності. Пам'ятки матеріальної культури слугують матеріальними носіями історичної та культурної інформації, що дозволяє сучасним і майбутнім поколінням усвідомлювати процес розвитку суспільства та відчувати зв'язок із минулим [8; 47].

У контексті війни значення збереження культурної спадщини набуває особливої гостроти: руйнування пам'яток розглядається не лише як втрата фізичних об'єктів, але й як спроба розірвати культурну безперервність та послабити ідентичність народу. Соціокультурне значення пам'яток реалізується через їхню роль у формуванні локальних і національних ідентичностей, туристичну привабливість, освітній потенціал та емоційний зв'язок громад із власною історією [8; 47]. Це робить документацію й публічне висвітлення руйнувань важливою складовою захисту культурної пам'яті, в якій значну роль відіграють медіаініціативи та документальна журналістика.

1.2. Документальна журналістика як ефективний інструмент збереження та трансляції культурної пам'яті

1.2.1. Документальна журналістика як форма збереження пам'яті

Документальна журналістика є одним із ключових напрямів сучасної професійної журналістської діяльності, спрямованим на фіксацію, аналіз і публічне представлення реальних подій, явищ і процесів суспільного життя [8; 29]. Її сутність полягає у створенні достовірного свідчення про дійсність шляхом використання документальних методів – фотографії, відеозапису, аудіофіксації, інтерв'ю зі свідками, роботи з архівними матеріалами [38; 44].

Еволюція документальної журналістики тісно пов'язана з розвитком технологій: від фотографії на початку XX століття – до документального кіно й телебачення у другій половині століття, а згодом – до цифрових мультимедійних форматів та соціальних медіа у XXI столітті [8; 29; 16].

Цифровізація демократизувала документування: сьогодні кожен, маючи смартфон, потенційно може фіксувати події в реальному часі, що суттєво вплинуло на масштаби й характер візуальних архівів конфліктів [38; 44].

У контексті теорії пам'яті документальна журналістика виконує функцію медіатора між індивідуальними спогадами та колективною пам'яттю суспільства. Сучасні дослідження наголошують, що пам'ять конструюється через «медіа пам'яті» – книги, фільми, монументи, церемонії та медійні репрезентації минулого [24; 47]. Візуальні образи, зокрема фотографії та відео, мають особливу силу, оскільки створюють стійкі емоційні та когнітивні зв'язки, краще запам'ятовуються та слугують «якорями» для індивідуальних і колективних спогадів [38; 13].

Основні завдання документальної журналістики можна окреслити так:

– фіксація та збереження фактичної інформації про суспільно значущі події;

– формування об'єктивної картини соціальних, політичних і культурних процесів; створення візуальних і текстових свідчень для майбутніх історичних досліджень;

– вплив на громадську думку через візуалізацію складних явищ;

– сприяння колективній рефлексії суспільства щодо свого минулого та теперішнього [8; 38].

Від 2014 року в Україні документальна журналістика відіграє особливу роль у фіксації воєнних подій та їхніх наслідків. Фотодокументалістика воєнного часу документує реальність конфлікту, фіксує руйнування, людські страждання та опір у момент їхнього відбування, створюючи візуальні архіви для майбутніх поколінь [38; 44]. У цьому контексті окремого розгляду потребує саме той сегмент документальної журналістики, який фокусується не загалом на воєнних подіях, а на фіксації культурної спадщини як вразливого ресурсу колективної пам'яті.

1.2.2. Документування культурної спадщини як форма журналістської практики

Документування культурної спадщини в умовах воєнних дій становить специфічну ділянку журналістської роботи, що поєднує документальні методи фіксації з етичними, правовими та методологічними стандартами професії [8; 29]. Журналіст, який працює з темою зруйнованих пам'яток, має одночасно показати реальність руйнувань та зберегти повагу до спільнот, для яких ці об'єкти є частиною ідентичності.

Етичні стандарти документальної журналістики передбачають дотримання принципів правдивості, об'єктивності, неупередженості, поваги до гідності людини та верифікації інформації [8; 29]. У контексті візуальної репрезентації руйнувань культурних об'єктів особливого значення набуває питання балансу між інформуванням і недопущенням естетизації насильства або спрощення складних історичних контекстів [38; 15]. Документаліст повинен уникати перетворення руйнувань на «ефектні картинки» та натомість пропонувати глядачеві осмислені візуальні історії, в яких збережено людський вимір.

Системна фіксація руйнувань культурних пам'яток через фотографію та відео створює інформаційну основу для майбутньої реставрації та відновлення, а також слугує свідченням про масштаб культурних втрат [32; 71]. У цьому сенсі документальна журналістика є ефективним інструментом збереження та трансляції культурної пам'яті, оскільки забезпечує фіксацію подій у момент їхнього відбування, створює візуальні й аудіовізуальні свідчення з високою переконливістю, сприяє формуванню колективної пам'яті через поширення документальних матеріалів у медіапросторі та зберігає базу для подальших досліджень [8; 38; 44].

1.3. Сучасні медіаініціативи у сфері збереження культурної спадщини України

1.3.1. Огляд та аналіз ключових ініціатив документування культурної спадщини

Порівняльна таблиця ключових ініціатив документування культурної спадщини (Додаток А).

Повномасштабна російська агресія від 24 лютого 2022 року спричинила мобілізацію академічних, культурних та активістських спільнот для документування воєнних подій та їхніх наслідків. В Україні та за її межами діє низка ініціатив, які збирають свідчення очевидців, фотографують руйнування, створюють 3D-моделі знищених будівель, архівують цифровий контент і фіксують зникнення культурних об'єктів [96; 97].

Платформа «Найбільш задокументована війна» («*The Most Documented War*») є метапроєктом, що каталогізує документальні ініціативи, створена за підсумками однойменного симпозіуму 2023 року у Львові [96; 97]. Каталог містить інформацію про десятки проєктів, які працюють у різних регіонах і з різними аспектами війни, дозволяючи дослідникам і журналістам орієнтуватися в полі документування, уникати дублювання зусиль і розвивати співпрацю [96; 97].

Проєкт «Український лабораторій моніторингу спадщини» («*Ukrainian Heritage Monitoring Lab*» – HeMo Lab) – професійна громадська організація, створена у 2022 році для системного документування руйнувань культурної спадщини [71; 72]. Методологія HeMo Lab включає дистанційний моніторинг (аналіз новин, соціальних мереж, супутникових знімків), польові експедиції в деокуповані території та прифронтові зони, створення ICCROM-форм (стандартизованих шаблонів документування пошкоджень культурної спадщини, розроблених Міжнародним центром збереження та реставрації культурних цінностей), 3D-моделей (лазерне сканування, фотограмметрія), фотофіксацію й завантаження даних до GIS-бази (геоінформаційних систем для просторового аналізу та візуалізації даних про культурну спадщину) з метаданими та GPS-координатами (даними супутникового позиціонування для визначення географічного місцезнаходження) [71; 72]. Станом на кінець 2025 року лабораторія охопила більшість регіонів, що зазнали руйнувань, і задокументувала тисячі об'єктів різного ступеня пошкодження [71; 72].

Ініціатива «Невідкладна відповідь на загрози спадщині» («*Heritage Emergency Response Initiative*» – HERI) – координаційна платформа, створена в березні 2022 року музейними експертами за участі Міністерства культури для оперативної допомоги закладам культури [98; 73]. HERI збирає інформацію про потреби музеїв, надає фінансову підтримку, постачає матеріали для евакуації та безпеки колекцій, координує рятувальні операції й організовує тренінги з порятунку та документування [98; 73].

Проєкт «Скан ЮА» («*Scan UA»*) – індивідуальний проєкт архітектора Сергія Ревенка, спрямований на 3D-документування зруйнованих пам'яток архітектури. Проєкт використовує фотограмметрію (тисячі фотографій з різних ракурсів), аерофотозйомку з дронів і, за можливості, лазерне сканування, створюючи високоточні 3D-моделі зруйнованих об'єктів для майбутньої реставрації та збереження цифрового сліду [27; 1; 45].

Журнал «Репортерс» («*Reporters*») спеціалізується на довгих фотоісторіях документального характеру, які з початку повномасштабної війни зосереджені на темах руйнувань, життя у прифронтових містах і культурних втратах. Фотоісторії «Репортерс» поєднують серії знімків із аналітичними текстами, створюючи цілісні візуальні наративи, які формують колективне уявлення про масштаб руйнувань та їхній людський вимір [36].

У грудні 2024 року у Збройних Силах України створено спеціальний підрозділ із захисту культурної спадщини в структурі цивільно-військового співробітництва [41; 39]. Його завдання – координація дій із захисту об'єктів, фіксація пошкоджень у прифронтових зонах, де цивільні документатори не мають доступу, відстеження дотримання норм міжнародного гуманітарного права та запобігання використанню культурних об'єктів у військових цілях [41; 39].

Порівняльний аналіз цих ініціатив показує множинність підходів до документування воєнних руйнувань. HeMo Lab забезпечує системну, стандартизовану документацію з орієнтацією на реставрацію та правосуддя; HERI зосереджується на оперативній допомозі інституціям; «Скан ЮА»

створює високоточні 3D-моделі конкретних об'єктів; «Репортерс» формує глибокі візуальні наративи для широкої аудиторії; військовий підрозділ ЗСУ розширює можливості фіксації там, де цивільна присутність неможлива [96; 71; 98; 27; 42; 41]. Технологічний спектр – від фотограмметрії й лазерного сканування до традиційної фотографії та супутникових знімків – забезпечує різні рівні точності, доступності та довгостроковості архівування [71; 72; 27].

1.3.2. Місце проєкту «Поранена історія» у системі медіаініціатив збереження спадщини

Проєкт «Поранена історія» – це Інстаграм-канал (*Instagram*), що розповідає про знищену культурну спадщину під час війни за допомогою коротких візуально-текстових історій. Він посідає особливе місце в екосистемі ініціатив, спрямованих на збереження українських пам'яток, оскільки працює в середовищі соціальних мереж і звертається до аудиторії, яка споживає інформацію переважно через цифрові платформи [44; 46]. На відміну від академічних чи музейних форматів, Інстаграм дозволяє поєднати емоційний вплив фотографії з лаконічним наративом, що добре відповідає медіасередовищу молодої та активної міської аудиторії [1; 46].

На відміну від HeMo Lab, що створює детальні 3D-моделі та технічні документи для реставраторів, дослідників і юридичних інституцій, «Поранена історія» працює у форматі доступних фотоісторій у стрічці та сторіс Інстаграм [71; 72; 46]. HeMo Lab забезпечує глибоку технічну документацію й юридично значимі дані, тоді як «Поранена історія» трансформує інформацію про окремі об'єкти у зрозумілі для широкої аудиторії наративи за принципом «було / стало», показуючи контраст між довоєнним станом пам'ятки та наслідками руйнування [71; 72; 42; 46]. Порівняно з журналом «Репортерс», який вибудовує довгі репортажні історії про різні аспекти війни, «Поранена історія» фокусується саме на культурних об'єктах та їхньому значенні для спільнот, концентруючи увагу на кожній окремій пам'ятці [42; 46].

Проєкт не конкурує з іншими ініціативами, а доповнює їх, виконуючи роль «м'якого входу» для широкої аудиторії у складну тему захисту та

документування культурної спадщини. Коли НеМо Lab створює ICCROM-документацію й 3D-моделі об'єкта, «Поранена історія» може популяризувати цей об'єкт у соціальних мережах, розповідаючи його історію та привертаючи увагу громадськості до проблеми його знищення чи необхідності реставрації [71; 72; 46]. Коли HERI координує порятунок музейних колекцій і підтримку інституцій, «Поранена історія» акцентує на цінності цих музеїв для локальних громад і формує суспільну підтримку таких ініціатив [98; 73; 46].

Інстаграм як медіаплатформа суттєво впливає на спосіб сприйняття історії та культурної спадщини, особливо серед молоді, яка рідше користується традиційними інституціями пам'яті – музеями, архівами чи друкованими виданнями [1; 45]. «Поранена історія» перетворює абстрактну статистику про сотні зруйнованих об'єктів на конкретні історії про окремі будівлі, храми, бібліотеки, будинки культури, роблячи втрату видимою та емоційно відчутною [44; 1; 46]. Проєкт здатен висвітлювати локальні пам'ятки, маловідомі поза межами певних міст чи громад, які часто залишаються поза увагою великих медіа та музейних програм, але є важливими для локальної ідентичності [44; 42; 46].

«Поранена історія» використовує методи документальної журналістики – перевірку фактів, верифікацію джерел, роботу з архівними зображеннями, дотримання етичних стандартів репрезентації руйнувань, але адаптує їх до формату соціальних мереж [8; 38; 46]. Поєднання традиційної журналістської методики з інструментами цифрового активізму робить проєкт показовим прикладом того, як документальна журналістика змінюється в цифрову епоху та як знання про культурну спадщину медіатизується через Інстаграм [1; 46]. У цьому сенсі «Поранена історія» демонструє, як фотодокументалістика воєнного часу може одночасно виконувати функції фіксації, просвітництва, мобілізації спільнот до захисту спадщини й формування колективної пам'яті про культурні втрати.

Висновки до розділу І

У розділі І визначено культурну спадщину як комплексний феномен, що охоплює матеріальні та нематеріальні цінності, та встановлено її правовий статус через міжнародні та українські нормативні акти. З'ясовано, що спадщина виконує функцію колективної пам'яті і є невід'ємною складовою національної ідентичності, а її документування під час воєнних дій набуває особливої гостроти як засіб збереження культурної безперервності.

Документальна журналістика визнана ефективним інструментом фіксації та трансляції культурної пам'яті, що поєднує документальні методи з етичними та правовими стандартами професії. У контексті сучасних медіаініціатив України виокремлено множинність підходів – від системної технічної документації (HeMo Lab) до оперативної допомоги інституціям (HERI) й креативних 3D-моделей («Скан ЮА»).

Проєкт «Поранена історія» займає особливе місце в цій системі, працюючи у форматі соціальних мереж та звертаючись до молодої аудиторії. Проєкт доповнює, а не конкурує з іншими ініціативами, трансформуючи складні наукові й технічні дані у доступні фотоісторії, що формують колективне розуміння масштабу культурних втрат і мобілізують громадськість до захисту спадщини.

РОЗДІЛ 2.
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АВТОРСЬКОГО ПРОЄКТУ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ

2.1. Формування ідеї, концепції, цілей та завдань проєкту «Поранена історія»

2.1.1. Обґрунтування актуальності та контекст створення проєкту

Ідея створення медіапроєкту «Поранена історія України» виникла на перетині кількох взаємопов'язаних чинників: масштабного руйнування об'єктів культурної спадщини внаслідок повномасштабної російської агресії, потреби у систематичному документуванні цих втрат та необхідності формування колективної пам'яті про знищені культурні цінності через доступні цифрові платформи [22; 35; 36]. Повномасштабна війна, розпочата Росією проти України 24 лютого 2022 року, призвела до безпрецедентного за обсягами знищення культурних об'єктів: станом на червень 2025 року Міністерство культури та стратегічних комунікацій України зафіксувало пошкодження 1482 об'єктів культурної спадщини та 2302 об'єктів культурної інфраструктури [61]. UNESCO підтвердила руйнування або пошкодження сотень культурних пам'яток на окупованих та деокупованих територіях [103]. Ці дані засвідчують не лише фізичне знищення матеріальних об'єктів, а й цілеспрямований напад на українську ідентичність та історичну пам'ять [105; 106].

Як зазначають Т. Хоменко та Ю. Колісник у своєму дослідженні про культурно-інформаційний спротив, Росія намагається знищити не лише історичні споруди, а й культурний код, символи й механізми формування національної ідентичності України [42]. У відповідь на масштабне руйнування культурної спадщини виникли інноваційні медіапроєкти: інтерактивні карти фіксують місця, де були зруйновані пам’ятки, а цифрові архіви зберігають образи втрачених творів мистецтва для майбутніх поколінь [42]. Ці ініціативи виконують триєдину функцію: документування втрат, формування колективної пам'яті та фіксації можливих доказів воєнних злочинів проти культури [42].

Аналіз медійного висвітлення руйнування культурної спадщини, однак, виявляє системну проблему фрагментарності та поверхневості інформації. Більшість новинних медіа обмежуються констатацією факту пошкодження об'єкта, наводять кількість жертв (якщо такі є), проте рідко повертаються до розповіді про історичне значення зруйнованого місця, його роль у житті локальної спільноти чи деталі втрачених культурних цінностей [7; 107]. Дослідження О. Худошник про медіатизацію колективних свідчень під час російсько-української війни показує, що мас-медіа схильні до емоційного, але короткотривалого висвітлення драматичних подій, тоді як довготривале формування культурної пам'яті потребує іншого підходу – поглибленого контекстуалізованого документування [7]. Саме цю прогалину між оперативним новинним повідомленням і глибоким контекстуальним документуванням покликаний заповнити проєкт «Поранена історія».

2.1.2. Айдентика проєкту та жанрова диверсифікація контенту.

2.1.2.1. Візуальна айдентика та логотип

Логотип проєкту побудований на контрасті глибокої чорної основи й золотавих акцентів (Додаток Б). Чорна символізує траур й серйозність відповідно до українських культурних традицій, тоді як золото асоціюється з мистецтвом, цінністю й вічністю, відображаючи як матеріальну спадщину, так і її духовне значення.

Логотип містить текст «ПОРАНЕНА ІСТОРІЯ» з іконографічним елементом архітектури у класичному шрифті, що підкреслює історичний характер проєкту й залишається впізнаваним навіть у малих форматах аватара. Стабільність айдентики протягом всього періоду дослідження забезпечує розпізнаваність контенту в потоці соціальної мережі.

2.1.2.2. Жанрова палітра й медіаформати

Проєкт використовує чотири основні жанри контенту, кожен з яких виконує специфічну комунікаційну функцію.

Жанр 1: Розширені карусельні пости.

Карусельні пости з 3-4 фото «до–після» та розширеного опису. Типова структура опису: історична довідка й архітектурні особливості, юридична кваліфікація як воєнний злочин (Гаазька конвенція 1954, Римський статут, Міжнародний кримінальний суд (МКС), персональні свідчення та голоси очевидців, перелік джерел із посиланнями на UNESCO, Міністерство культури та інформаційної політики (МКІП), архіви. Емоційна архітектура постів утворює еволюцію від контрастної іконографії через аналітику до персональних свідчень, що активізує колективну пам'ять.

Приклад: Маріупольський драмтеатр (Додаток В).

*Жанр 2: Новинні історії («*Stories*»): оперативна інформація.*

Історії публікуються майже негайно після верифікації випадків руйнування й складаються з 2-3 слайдів із фотографією, місцем/часом атаки й викликом дії. За період дослідження проєкт опублікував 25-30 історій, що становить 4-5 на місяць. Цей формат формує культуру невідкладності й мобілізує аудиторію на моменті.

Жанр 3: Історії-анонси.

Історії-анонси сповіщають аудиторію про розширені пости, виконуючи маркетингову функцію й закликаючи аудиторію читати розширену інформацію. За період дослідження опубліковано 10 анонсів.

Жанр 4: Відео-рілз (Reels), 30-50 сек.

Відео-рілз мають найвище органічне охоплення аудиторії (в 3-4 рази більше, ніж карусельні пости) завдяки алгоритмічній пріоритетизації відеоконтенту (система платформи активніше рекомендує відео користувачам).

Структура відео-рілз:

Перші 5 сек: Яскравий візуальний матеріал з назвою об'єкту.

Сек 5-25: Коротка наративна арка з текстовими вставками.

Сек 25-40: Емоційний піковий момент (супутниковий знімок з позначеннями).

Останні 10 сек: Call-to-action (Нагадування про дію після перегляду).

Відео-рілз записуються у вертикальному форматі (9:16) з класичною музикою, що підсилює емоційний ефект без розваги.

2.1.2.3. Інтеграція жанрів у комунікаційну стратегію

На основі аналізу емпіричних даних проєкту підтверджено, що послідовна ротація контентних форматів (анонс через історії, розширена публікація в каруселі, оперативне повідомлення, відео-рілз) створює синергічний ефект алгоритмічної видимості й утримує аудиторію на різних етапах взаємодії з контентом. Така стратегія дозволяє проєкту залишатися видимим в стрічці та компенсує низьку частоту публікацій висока якістю та різноманітністю форматів.

Різні жанри сегментують аудиторію: розширені пости привертають серйозну аналітичну аудиторію, історії – молоду, відео-рілз – максимально широку завдяки механізму рекомендування.

2.1.3. Вибір платформи: чому Інстаграм?

Вибір Інстаграм як основної платформи для реалізації проєкту зумовлений кількома факторами. По-перше, Інстаграм залишається однією з найпопулярніших соціальних мереж в Україні: станом на березень 2025 року кількість користувачів платформи становила близько 13 мільйонів осіб, з яких значна частина належить до вікової групи 18–34 роки [87; 95; 58]. Ця демографічна характеристика є критично важливою для проєкту, оскільки молода аудиторія становить основу для довготривалої колективної пам'яті та передачі історичних знань наступним поколінням [53; 14; 26].

По-друге, Інстаграм як візуально орієнтована платформа дозволяє ефективно поєднувати фотографії зруйнованих об'єктів з компактними текстовими описами, що відповідає специфіці сприйняття інформації сучасною аудиторією [25; 108; 9]. По-третє, функціонал платформи (історії, відео-рілз, карусельні пости, закріплені добірки) відкриває можливості для різноманітних форматів подачі контенту – від коротких емоційних повідомлень до розгорнутих аналітичних матеріалів [65; 66; 81].

Водночас вибір Інстаграм передбачає необхідність адаптації контенту до особливостей алгоритмічної модерації та рекомендаційних систем платформи. Дослідження М. Віллкокс показує, що автоматизована модерація контенту в Інстаграм може непередбачувано обмежувати поширення матеріалів, пов'язаних з військовими діями та насильством, навіть якщо вони мають документальний та освітній характер [108]. Аналітичні огляди The Markup та Meta Oversight Board підкреслюють, що системи автоматизованої модерації нерідко помилково маркують контент про війну як такий, що порушує стандарти спільноти, що призводить до зниження видимості або тіньового блокування постів [75; 56]. Це вимагає від авторів проєкту балансування між документальною достовірністю (показ руйнувань) і дотриманням правил платформи щодо «чутливого контенту». Окрім того, оновлення алгоритмів Інстаграм у 2024–2025 роках посилили пріоритет відеоконтенту (відео-рілз) порівняно зі статичними фото, що безпосередньо впливає на стратегію виробництва контенту [56; 74; 77].

2.1.4. Основні аспекти та функції проєкту

Проєкт «Поранена історія» спрямований на систематичне документування та популяризація знань про об'єкти культурної спадщини, зруйновані або пошкоджені внаслідок російської агресії, з метою збереження колективної пам'яті та формування суспільної обізнаності про культурні втрати України [22, 35, 61].

Ця мета конкретизується через низку завдань, сформульованих за логікою SMART, яка вибудовується на таких критеріях як *конкретність* (Specific), *вимірюваність* (Measurable), *досяжність* (Achievable), релевантність (Relevant) та *обмеженість у часі* (Time-bound) [60]. Проаналізуємо проєкт за цією методологією:

Конкретність: проєкт має чіткий предмет – документування руйнування культурної спадщини України на платформі Інстаграм через формат фото, відео та тексту та поєднують історичний контекст та юридичну кваліфікацію. Цільова аудиторія визначена: українська молодь 18-35 років, діаспора та міжнародні

фахівці. Географічний фокус – культурні об'єкти України, які постраждали внаслідок російської агресії.

Вимірюваність: результати можна оцінити через різні показники. Якість контенту: кожен пост містить верифіковані дані (посилання на джерела), історичний контекст об'єкту та юридичну кваліфікацію. Методологія: розробка та документування власного процесу верифікації для інших журналістів . Партнерства: встановлення контакту з мінімум однією музейною установою або культурною організацією для співпраці . Видимість проєкту: наявність проєкту у профілях мистецтвознавців та журналістів, які працюють над темою культурної спадщини. Архівування: створення структурованої папки з метаданими (дата, локація, тип пошкодження, джерела) для кожного задокументованого об'єкту . Освіта: розробка мінімум одного посту-посібника про те, як верифікувати інформацію про руйнування культурних об'єктів [60].

Досяжність: проєкт реалізується одним автором із доступними інструментами: смартфон, безплатні OSINT-інструменти (Google Earth, TinEye), доступні редактори (Canva), платформа Інстаграм. Верифікація здійснюється через відкриті джерела, консультації з експертами та офіційні бази даних. Ресурси та часові витрати розраховані реалістично: 5-8 годин на один пост при публікації 1-2 постів на місяць.

Релевантність: проєкт відповідає критичній суспільній потребі: 1482 об'єкти культурної спадщини України потребують документування. Цільова аудиторія – молодь, яка формує національну ідентичність, потребує доступного контенту про культурні втрати. Проєкт заповняє прогалину між офіційними архівами та емоційним залученням громадськості, а також забезпечує судові органи цифровими доказами для переслідування воєнних злочинів.

Обмеженість у часі: проєкт має чітку часову динаміку: запуск 3 червня 2025 року, перший етап – 12 місяців (накопичення 12-24 постів), другий етап – 2-3 роки (розширення на 100+ об'єктів, залучення партнерів). Конкретні цілі на кожен період: до кінця 2025 року – 10,000 підписників, у 2026 році – спільна

виставка матеріалів, у 2027 році – опублікування наукової статті на основі досвіду проєкту.

Проєкт «Поранена історія» повністю відповідає SMART-критеріям, що забезпечує його систематичність, контрольованість та потенційну масштабованість.

Функції проєкту «Поранена історія».

Документування культурних втрат. Систематичний збір, верифікація та архівування інформації про пошкоджені об'єкти культурної спадщини, включно з фотографічними матеріалами, історичними відомостями, свідченнями очевидців та офіційними даними.

Освітня функція. Формування у цільової аудиторії (передусім молоді 18–35 років) поглибленого розуміння історичного та культурного значення зруйнованих об'єктів через контекстуалізовані розповіді, що поєднують емпіричні факти та концепти культурної пам'яті [89; 4; 23].

Комеморативна функція. Створення цифрового меморіалу знищеної культурної спадщини, що слугуватиме простором колективної пам'яті та символічного опору спробам стерти українську історичну присутність у захоплених містах [89; 4; 40].

Адвокаційна функція. Привернення уваги української та міжнародної спільноти до проблеми систематичного знищення культурної спадщини як воєнного злочину, включно з використанням даних проєкту для підсилення публічних дискусій щодо відповідальності агресора [105; 106; 76].

Архівна функція. Формування структурованої бази даних, яка в майбутньому може бути використана як джерело для історичних досліджень, освітніх програм та процесів документування воєнних злочинів проти культурної спадщини [92; 64; 83].

2.1.5. Цільова аудиторія та сегментація

Цільова аудиторія проєкту включає кілька сегментів. Первинна аудиторія – це україномовні користувачі Інстаграм віком 18–35 років, які активно споживають контент у соціальних мережах та є чутливими до візуальних

форматів подачі інформації [53; 87; 95]. Дослідження показують, що саме ця вікова група найчастіше використовує соціальні мережі як основне джерело новин і знань про війну та її наслідки [94; 82; 28].

Вторинна аудиторія – освітяни, журналісти, дослідники культурної спадщини та представники українських і міжнародних інституцій, які можуть використовувати матеріали проєкту у професійній діяльності [30; 37].

Третинна аудиторія – іноземні користувачі, зацікавлені в розумінні культурних наслідків війни в Україні; для цієї аудиторії окремі публікації дублюються англійською мовою або супроводжуються англомовними описами [107; 101].

2.2. Методологія збору, верифікації та архівування інформації про культурні втрати

2.2.1. Етапи верифікації та збору первинної інформації

Процес створення кожного посту розпочинається з ідентифікації об'єкту культурної спадщини, який став жертвою руйнування. Первинні джерела інформації включають: офіційні повідомлення Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, звіти UNESCO, новинні матеріали українських і міжнародних медіа, соціальні мережі та безпосередні свідчення очевидців [86; 103; 61]. Однак використання будь-якого одного джерела як основи для публікації неприпустимо, оскільки кожне з цих джерел має внутрішні обмеження та потенційні упередження.

Посібник із журналістських розслідувань від Інститут Розвитку Регіональної Преси (ІРРП) наголошує на важливості тріангуляції джерел – методу, що передбачає перевірку факту через мінімум три незалежні джерела [31]. Цей стандарт стає критичним в умовах гібридної інформаційної війни, коли російська пропаганда активно розповсюджує дезінформацію про причини руйнувань [107]. До того ж, звіти з окупованих територій можуть бути недостовірними через відсутність вільного доступу журналістів та міжнародних спостерігачів.

Матеріали спільноти журналістських розслідувань «Беллінгкет» («*Bellingcat*») і Міжнародного центру для журналістів («*International Center for Journalists*» – ICFJ) демонструють, як журналісти використовують OSINT-методологію для верифікації інформації про вуличні адреси, географічні координати та часові марки подій [39; 40]. У проєкті «Поранена історія» ця методологія адаптована для верифікації культурних об'єктів: використовуються супутникові знімки (Google Earth, Sentinel Hub), геолокація через метадані фото (технічна інформація про час, місцезнаходження та параметри камери, вбудована в файл знімка), архівні записи про споруди та візуальний аналіз архітектурних особливостей [52; 55; 57].

Основні доказові матеріали – фотографії та відеозаписи руйнувань – мають пройти багатоетапну перевірку автентичності. Посібник з верифікації від видання «Texty.org.ua» наголошує на важливості перевірки метаданих, оберненого пошуку зображень, геолокації та консультації з експертами-архітекторами чи мистецтвознавцями [93; 3].

Кожна фотографія аналізується за такою схемою:

1) перевірка метаданих: дата, час, географічні координати, марка камери – усі ці дані можуть вказувати на автентичність або на маніпуляцію [93; 3];

2) зворотний пошук зображення: використовуються інструменти Google Images та TinEye для перевірки, чи не було це зображення використане в інших контекстах або з іншими датами [52; 85];

3) аналіз архітектурних особливостей: експертизи з мистецтвознавцями та архітекторами дозволяють підтвердити, що зображена споруда дійсно відповідає описаній пам'ятці [30; 37; 22];

4) порівняння з архівними матеріалами: використовуються фотографії з публічних архівів, туристичних сайтів та музейних колекцій для створення порівняльних колажів «до – після» [18; 40; 92].

Візуальна верифікація особливо важлива для протидії російській пропаганді, яка часто використовує архівні фото руйнувань із Сирії або Грузії, видаючи їх за українські втрати. Дослідження журналу «Weaver» про соціальні

медіа та українську війну документує численні випадки такої маніпуляції [107]. Тому кожна публікація проєкту на Інстаграм суттєво посилюється перевіркою часової послідовності та контексту;

5) консультації з місцевими мешканцями: через особисті повідомлення на Інстаграм люди з постраждалих міст часто надають додаткові фотографії та контекстуальну інформацію про об'єкти, що дозволяє уточнити деталі і дати верифіковане підтвердження подій [82; 107].

Поєднання цих методів цих методів створює багаторівневу систему перевірки, яка мінімізує ризик розповсюджувати неправдиву інформацію. Однак цей процес займає значний час – верифікація одного об'єкту за всіма наведеними критеріями вимагає 3-4 днів роботи.

2.2.2. Збір свідчень та інтерв'ювання

Методологія інтерв'ювання зацікавлених сторін.

Текстовий контент кожного поста, крім історичної справки та юридичної кваліфікації, включає голос тих, хто безпосередньо постраждав від втрат – музейних працівників, священиків, мешканців міст, культурних діячів. Цей підхід відповідає рекомендаціям ICFJ щодо гуманітарної журналістики в умовах конфлікту, що наголошує на важливості збереження людських голосів та персональних наративів [85; 82].

Моделі інтерв'ювання адаптовані до різних умов:

Прямі інтерв'ю з музейними працівниками та культурними діячами: коли можливий особистий контакт, проводяться розширені бесіди про значення втрачених колекцій, процес евакуації (якщо вона відбулася) та емоційні наслідки втрат [21; 31].

Дистанційні інтерв'ю через телефонні дзвінки та месенджери: учасники з окупованих або прифронтових територій часто надають свідчення дистанційно з причин безпеки [31; 107].

Письмові свідчення через Direct Messages: така форма збору інформації стала надзвичайно поширеною під час проєкту, оскільки дозволяє людям поділитися спогадами без психологічного тиску синхронної бесіди [82].

Етична база для цих інтерв'ювань передбачає інформовану згоду учасників на використання їхніх свідчень та дотримання принципів «не зашкодь» [31]. Багато потерпілих від втрат культурної спадщини також переживають гарячу травму від військових дій в цілому (втрата близьких, евакуація з дому), що вимагає особливої делікатності та уважності.

2.2.3. Юридична кваліфікація та документування воєнних злочинів

Кожен розгорнутий пост на сторінці Інстаграм включає юридичну кваліфікацію руйнування як воєнного злочину, підкріплену посиланнями на міжнародні документи та судову практику. Це робиться на основі чотирьох ключових правових рамок:

– Гаазька конвенція 1954 року про захист культурної власності у випадку збройного конфлікту [83; 78], що є міжнародним договором, який безпосередньо передбачає відповідальність за знищення культурної спадщини під час війни;

– Римський статут Міжнародного кримінального суду (МКС) 1998 року – визначає атаки на цивільні об'єкти як воєнні злочини, якщо вони не становлять військової цінності [78; 79];

– Рішення МКС у справі Прокурора проти Ахмада аль-Факі аль-Махді (Тімбукту, Малі, 2016) – перший прецедент, де Міжнародний кримінальний суд засудив особу винятково за навмисне руйнування об'єктів культурної спадщини як воєнний злочин відповідно до Римського статуту;

– Резолюція ООН щодо захисту культури під час озброєних конфліктів – резолюція 2347 (2017) та подальші резолюції підтверджують міжнародний консенсус щодо захисту культурної спадщини [76];

Посібник ICFJ щодо фундаментальних принципів OSINT для журналістів підкреслює, що журналісти, які документують воєнні злочини, повинні розуміти юридичні стандарти для забезпечення належної якості матеріалів [85]. Саме тому кожна публікація «Поранена історія» супроводжується поясненням про те, чому конкретне руйнування кваліфікується як воєнний злочин.

На практиці юридична кваліфікація реалізується через відповіді на кілька ключових питань у кожному пості:

– Чи був об'єкт військовою цінністю? Якщо мова йде про музей, театр, церкву або освітній заклад, то ці об'єкти окремо захищені Гаазькою конвенцією незалежно від того, чи використовувалися вони для військових цілей [83; 78];

– Чи був удар, судячи з доступних даних, цільовим? Супутникові знімки, дані про арт-обстріли та розташування контролюємих Росією позицій часто дозволяють встановити, що удар був не поточинним ураженням цивільної інфраструктури, а цілеспрямованим нападом [55; 57];

– Яку шкоду завдав удар та яка була їхня історична цінність? Це питання потребує експертизи мистецтвознавців та архітекторів для встановлення значущості втрат [30; 37; 22].

Матеріали Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) про правові аспекти російської окупації України та дослідження Amnesty International про воєнні злочини проти культури стали ключовими джерелами для розробки цієї юридичної системи [76; 48].

Висновки до розділу 2

У розділі визначено проєкт «Поранена історія» як медіаініціативу, що заповнює прогалину між оперативним новинним висвітленням і глибоким контекстуальним документуванням культурних втрат. Обґрунтовано вибір Інстаграм як платформи для роботи з молодою аудиторією (18–35 років), яка формує довготривалу колективну пам'ять, та визначено жанрову диверсифікацію контенту (карусельні пости, історії, відео-рілз), що максимізує охоплення через різні алгоритмічні переваги.

Функції проєкту – систематичне документування об'єктів культурної спадщини, зруйнованих внаслідок російської агресії, з одночасним виконанням освітньої, комеморативної, адвокаційної та архівної функцій. Проєкт повністю відповідає SMART-критеріям, забезпечуючи його контрольованість та потенційну масштабованість.

Методологія верифікації грунтується на тріангуляції джерел, OSINT-методах (супутникові знімки, зворотний пошук зображень), експертних консультаціях та багатоетапній перевірці автентичності. Юридична кваліфікація кожного випадку руйнування проводиться на основі Гаазької конвенції 1954 р., Римського статуту МКС та міжнародної судової практики, що робить матеріали проєкту придатними як для просвітництва, так і для судових процесів щодо воєнних злочинів проти культури.

РОЗДІЛ 3.
АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ І ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЄКТУ

3.1. Емпіричні результати реалізації проєкту

3.1.1. Кількісні показники й охоплення аудиторії

Проєкт «Поранена історія» функціонує на платформі Інстаграм з червня по грудень 2025 року. За період дослідження були зібрані наступні кількісні показники, які характеризують масштаб і дієвість проєкту.

На момент дослідження (початок грудня 2025) проєкт налічує 325 підписників. Хоча цей показник значно менший за попередні прогнози (планувалось 10,000 за рік), він відображає реальність індивідуального проєкту без інституційної підтримки та платного просування на платформі.

За період червня-грудня 2025 року опубліковано:

– 14 розширених карусельних постів (основний формат проєкту);

– 30 історій – оперативні новинні публікації;

– 3 відео-рілз (30–50 секунд).

Показники взаємодії.

На один пост (середні значення):

– вподобайки: 40 (середня);

– коментарі: 3 (середня);

– приватні повідомлення: 10 (середня);

– перегляди історій – 50.

Ці показники свідчать про консервативний, але стійкий рівень взаємодії з аудиторією, особливо для спеціалізованого контенту про культурну спадщину й воєнні злочини [14; 45].

Розширені карусельні пости складають 77% від усіх публікацій (14 постів), що підтверджує їхню роль як основного формату проєкту для розгорнутої наративної розповіді. Історії становлять 15% від публікацій (25 історій), виконуючи функцію оперативної інформації та мобілізації аудиторії. Відео-рілз, незважаючи на їхній найвищий потенціал охоплення завдяки алгоритмічній пріоритетизації, становлять лише 9% від публікацій (3

відео-рілз), що відображає ресурсні обмеження проєкту та необхідність вибору між кількістю й якістю контенту [14; 28; 45].

3.1.2. Типологія задокументованих об'єктів культурної спадщини

Аналіз 14 карусельних постів виявляє диверсифіковану типологію об'єктів культурної спадщини, що охоплює п'ять основних категорій відповідно до міжнародної класифікації культури [25; 26; 30; 31].

Таблиця 1. Розподіл постів за типами об’єктів культурної спадщини.

Тип об'єкту	Кількість постів	% від усього
Сакральна архітектура (церкви, синагоги)	3	21%
Музеї	2	14%
Історичні пам'ятки (археологічні й архітектурні)	2	14%
Театри й концертні зали	1	7%
Бібліотеки	1	7%
Садиби й приватні маєтки	1	7%
Інші/невказані	4	30%

Сакральна архітектура становить найбільшу частину задокументованих об'єктів (21%). Цей факт узгоджується з офіційними даними про концентрацію руйнувань релігійних споруд: за даними Православної церкви України, внаслідок російських обстрілів було пошкоджено або зруйновано понад 600 релігійних об'єктів на території України [86].

Музеї та історичні пам'ятки (разом 28% проєкту) представляють матеріальну та духовну спадщину, що має міжнародне значення, особливо археологічні об'єкти (Херсонес, Кам'яна Могила), які входять в реєстри світової культурної спадщини [15; 104].

Театри, бібліотеки й садиби демонструють, що проєкт намагається показати всеохопливий характер культурних втрат, включаючи як публічні культурні інституції, так і приватні об'єкти, які мають локальне історичне значення для спільнот [15; 103; 104].

3.1.3. Контент-аналіз найпопулярнішого матеріалу: відео-рілз про Свято-Воскресенський собор у Сумах

Найпопулярніший контент проєкту – це відео-рілз про Свято-Воскресенський собор у Сумах, опублікований у вересні 2025 року. Його показники:

– вподобайки: 100 (у 5 разів більше за середній показник 20);

– перегляди: 3,200 (експоненціально більше за типове охоплення);

– коментарі: 4 (вище за середній показник 3).

Цей результат демонструє, що формат відео-рілз має значно вищий потенціал охоплення, навіть за умов малої кількості публікацій цього формату [17; 58].

Структура та вміст відео-рілз. Відео побудоване за наступною архітектурою:

– Вступ (перші 5 секунд): яскравий візуальний матеріал храму з золотим куполом та білим фасадом, супроводжений текстовою вставкою з назвою об'єкту й геолокацією: «Сумський храм витримав удар російського дрона». Цей момент критичний для фіксації уваги глядача, оскільки більшість користувачів Інстаграм прокручується зі швидкістю 1-2 секунди на кадр [58; 59].

– Основна наративна арка (5-40 секунд): текстові вставки та коментар священика розповідають дуже скорочену, але емоційно насичену версію події: дата (11 вересня 2025), час (близько 10:30), тип озброєння (ударний безпілотник), масштаб пошкоджень (ризниця й дубові двері), вирішальний факт про те, що під час удару в храмі проходила літургія.

– Емоційний піковий момент (40–50 секунд): прямої цитати від архієпископа Мефодія: «Тривала літургія, люди стояли в молитві, але ж не забуваймо, що наш храм – то фортеця. Не зможуть нас здолати!». Це

твердження має потужний символічний вплив, поєднуючи духовний спротив з матеріальною резистентністю кам'яної структури.

– Спонукання до дії (Call-to-action) (останні 10 секунд): текстова вставка спрямовує користувачів слідкувати за розширеним постом на каналі для отримання повної історії об'єкту.

Успіх відео про Сумський храм підтверджує, що комбінація емоційних образів, персональних свідчень й історичного контексту створює резонансний контент, здатний перевищити типове охоплення проєкту в 5 разів. Однак низька частота публікацій відео-рілз (3 з 42 медіаповідомлень = 7%) свідчить про те, що проєкт недостатньо капіталізує на цьому форматі через ресурсні обмеження й емоційне навантаження від роботи з травматичним контентом [23; 104].

3.2. SWOT-аналіз проєкту «Поранена історія»

SWOT-аналіз є інструментом стратегічного планування для визначення внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на розвиток проєкту. У контексті «Поранена історія» цей метод допомагає ідентифікувати конкурентні переваги, критичні вразливості та потенціали для масштабування.

3.2.1. Сильні сторони проєкту: актуальність і соціальна значущість

1. *Проєкт функціонує в унікальному контексті масштабної культурної кризи*: на момент дослідження (грудень 2025) пошкоджено 1482 об'єкти культурної спадщини та 2302 об'єкти культурної інфраструктури . На відміну від музейних сайтів чи академічних публікацій, проєкт говорить мовою емоцій і резонує з цінностями громадянської солідарності та національної ідентичності.

2. *Інноваційний формат на Інстаграм*.

Інстаграм дозволяє досягти молодь 18-35 років, яка традиційно не звертається до архівів. Платформа робить складні історичні питання доступними та емоційно привабливими для 13 млн користувачів в Україні . Багатошаровий формат (Історії, карусельні пости, відео-рілз) охоплює різні сегменти аудиторії з різними рівнями ангажованості.

3. *Комбінація документальності з емоцією.*

Проєкт успішно поєднує академічну точність (посилання на джерела,

OSINT-верифікацію, юридичну кваліфікацію) з емоційним впливом фотографій і персональних свідчень, створюючи унікальну нішу між журналістикою та наукою [57; 54].

4. *Перспектива міжнародного визнання.*

Акцент на юридичну кваліфікацію згідно з Гаазькою конвенцією та Римським статутом МКС створює основу для партнерства з UNESCO, МКС та міжнародними правозахисними організаціями.

3.2.2 Слабкі сторони проєкту: обмеження ресурсів, технічні та організаційні виклики

1. *Обмежені ресурси*.

Проєкт реалізується одним автором без фінансування. Розробка однієї публікації може вимагати 5–8 годин; за період червня–грудня 2025 року опубліковано лише 14 постів. За цим темпом документування всіх 1482 пошкоджених об'єктів займе 750 років.

2. *Низька видимість в алгоритмі.*

325 підписників, 50-100 переглядів на пост (менше 0.3% потенціальної аудиторії). Алгоритм Інстаграм надає переавгу відео-рілз та відео [80; 83], а проєкт спеціалізується на карусельних постах.

3. *Залежність від платформи Meta та ризик модерації.*

Інстаграм схильна до автоматизованої модерації контенту про конфлікти [45; 74]. Несподівана зміна політики може призвести до втрати контенту й аудиторії. Історії видаляються через 24 години без гарантованого архіву .

3.2.3. Можливості: розширення, партнерство та масштабування

1. *Масштабування через гранти.*

Залучення фінансування від UNESCO, Ford Foundation, Open Society Foundations чи українських фондів дозволить розширити команду, збільшити частоту публікацій та якість виробництва.

2. *Партнерства з установами.*

Співпраця з музеями (Музей історії України) та недержавними організаціями (SaveArtUA, Human Rights Watch) дозволить отримати доступ до

архівних матеріалів та синхронізувати зусилля для посилення впливу на МКС.

3. *Розширення на інші платформи.*

Ютуб (YouTube), Тікток (TikTok), Медіум (Medium), Пінтерест (Pinterest) дозволять охопити різні демографічні групи та створити резервні канали, незалежні від Інстаграм.

4. *Залучення до судового процесу.*

Матеріали проєкту можуть бути використані як докази в справах МКС, трансформуючи проєкт в елемент міжнародного правосуддя [78; 79].

5. *Цифрова спадщина та реставрація.*

Розробка мобільного додатку з 3D-моделями на карті, архіву цифрових документів [1] створить основу для реставраторів після припинення активних бойових дій та позиціонуватиме проєкт як інвестицію в майбутнє України.

3.2.4. Загрози: зовнішні ризики, політичні та технічні перешкоди

1. *Продовження війни та масштаб втрат.*

Якщо конфлікт продовжиться, масштаб руйнування перевищить можливості документування навіть професійних команд, трансформуючи проєкт з інструменту збереження на хроніку катастрофи .

2. *Автоматизована модерація та блокування.*

Meta постійно оновлює алгоритми. Обмеження контенту про конфлікти може призвести до затінення проєкту або блокування акаунту [56; 77].

3. *Емоційна виснаженість автора.*

Постійна робота з травматичним контентом несе ризик вторинної травматизації та компасійної втоми (compassion fatigue), що може призвести до припинення діяльності без психологічної підтримки.

4. *Політична інструменталізація та дезінформація.*

Російська дезінформація може створювати фальшиві матеріали, видаючи їх за публікації проєкту, або атакувати його під приводом заангажованості.

5. *Конкуренція від більших ініціатив.*

HeMo Lab, SaveArtUA та офіційна база Міністерство культури України мають більше ресурсів, що дозволяє їм створювати систематичніші архіви [72].

За активного входження цих організацій в соцмережі проєкт може втратити унікальність.

6. *Втрата світової уваги.*

Світова увага до України знижується унаслідок інших конфліктів. Міжнародне фінансування першим постраждає від скорочення грантів після 2–3 років конфлікту.

Висновки до розділу 3

Емпіричний аналіз проєкту «Поранена історія» за червень–грудень 2025 року виявив результати, що відображають реальність індивідуального медіапроєкту без інституційної підтримки: 325 підписників, 14 розширених постів, 30 історій та 3 відео-рілз. Типологія задокументованих об'єктів охопила п'ять категорій культурної спадщини, з переважанням сакральної архітектури (21%), що узгоджується з офіційними даними про концентрацію руйнувань релігійних споруд. Контент-аналіз найуспішнішого відео-рілз про Сумський собор підтвердив потенціал відеоформату для п'ятикратного збільшення охоплення порівняно з карусельними постами.

SWOT-аналіз визначив ключові сильні сторони проєкту – актуальність теми, інноваційний формат, поєднання документальності з емоційним впливом та перспективу міжнародного визнання. Слабкі сторони включають обмежені людські й фінансові ресурси, низьку алгоритмічну видимість та залежність від політики платформи Meta. Можливості для розвитку пов'язані з грантовим фінансуванням, партнерствами з культурними установами, розширенням на інші платформи та потенційним використанням матеріалів у судових процесах. Основні загрози – продовження війни, автоматизована модерація контенту, емоційне виснаження автора, дезінформаційні атаки та зниження світової уваги до України.

ВИСНОВКИ

Представлена магістерська кваліфікаційна робота присвячена збереженню культурної спадщини України під час російсько-української війни та розробці журналістської платформи як інструменту збереження колективної пам'яті. Дослідження охоплювало комплексний аналіз наукової бази, медійних ініціатив, практичної реалізації проєкту та його стратегічного потенціалу.

Дослідження проєкту «Поранена історія України» як форми документальної журналістики, спрямованої на збереження культурної пам'яті в умовах повномасштабної війни, дозволило сформулювати наступні узагальнення.

Теоретичний рівень. Культурна спадщина є комплексним феноменом, що виконує функцію колективної пам'яті та становить невід'ємну складову національної ідентичності. Міжнародне та українське право (Конвенція ЮНЕСКО 1972 р., Гаазька конвенція 1954 р., Закон України «Про охорону культурної спадщини») встановлює правовий статус об'єктів спадщини та визначає їх захист як міжнародний обов'язок, особливо під час збройних конфліктів. Документальна журналістика, поєднуючи фотофіксацію, верифікацію джерел та етичні стандарти професії, є ефективним інструментом трансляції культурної пам'яті. Сучасні медіаініціативи України (HeMo Lab, HERI, Scan UA) демонструють множинність підходів до документування – від системної технічної документації до креативних 3D-моделей, створюючи екосистему збереження спадщини.

Методологічний рівень. Проєкт «Поранена історія» заповнює прогалину між оперативним новинним висвітленням та глибоким контекстуальним документуванням культурних втрат. Обґрунтовано вибір Інстаграм як платформи для роботи з молодою аудиторією (18–35 років), яка формує довготривалу колективну пам'ять. Жанрова диверсифікація контенту (карусельні пости, історії, відео-рілз) максимізує охоплення через різні алгоритмічні переваги платформи. Методологія верифікації, що грунтується на тріангуляції джерел, OSINT-методах та експертних консультаціях, забезпечує

достовірність матеріалів. Юридична кваліфікація кожного випадку руйнування на основі Гаазької конвенції 1954 р. та Римського статуту МКС робить матеріали проєкту придатними як для просвітництва, так і для судових процесів щодо воєнних злочинів проти культури. Проєкт повністю відповідає SMART-критеріям, що забезпечує його контрольованість та потенційну масштабованість.

Емпіричний рівень. За червень–грудень 2025 року проєкт задокументував 14 об'єктів культурної спадщини через розширені карусельні пости, 30 оперативних повідомлень через історії та 3 відео-рілз, охопивши аудиторію 325 підписників. Типологія задокументованих об'єктів включає сакральну архітектуру (21%), музеї (14%), історичні пам'ятки (14%), театри, бібліотеки та садиби, що відображає всеохоплюючий характер культурних втрат. Контент-аналіз найуспішнішого матеріалу – відео-рілз про Свято-Воскресенський собор Сум – підтвердив, що відеоформат забезпечує п'ятикратне збільшення охоплення порівняно з традиційними постами, вказуючи на необхідність посилення акценту на відеоконтенті в подальшій роботі.

Стратегічний рівень. SWOT-аналіз виявив сильні сторони проєкту – актуальність теми на тлі масштабної культурної кризи (1482 пошкоджені об'єкти станом на грудень 2025 року), інноваційність формату, поєднання документальності з емоційним впливом та перспективу міжнародного визнання. Основні слабкості пов'язані з обмеженими людськими та фінансовими ресурсами, низькою алгоритмічною видимістю та залежністю від політики платформи Meta. Можливості для розвитку включають грантове фінансування, партнерства з культурними установами та міжнародними організаціями, розширення на інші платформи та використання матеріалів у судових процесах МКС. Ключові загрози – продовження війни та зростання масштабу руйнувань, автоматизована модерація контенту, емоційне виснаження автора, російські дезінформаційні атаки та потенційне зниження світової уваги до України.

Проєкт «Поранена історія України» доводить, що документальна журналістика в соціальних мережах здатна виконувати одночасно освітню, архівну, комеморативну та правозахисну функції, трансформуючи абстрактну статистику про культурні втрати на конкретні емоційно резонансні історії про окремі об'єкти. Інстаграм як медіаплатформа демонструє потенціал для демократизації знань про культурну спадщину та формування колективної пам'яті молодої аудиторії, проте вимагає постійної адаптації до алгоритмічних змін та балансування між документальною достовірністю і платформними обмеженнями. Проєкт не конкурує з професійними ініціативами документування, а доповнює їх, виконуючи роль «м'якого входу» для широкої аудиторії у складну тему захисту культурної спадщини під час війни.

Новизна дослідження полягає в комплексному аналізі документування культурних втрат через журналістські засоби, розробці авторського медіапроєкту як платформи верифікованої інформації та обґрунтуванні ролі такої журналістики у збереженні національної пам'яті під час війни.

Подальший розвиток проєкту передбачає грантове фінансування для розширення команди, інтеграцію в судові процеси МКС щодо воєнних злочинів та створення структурованої бази даних для реставраторів і дослідників. Розширення на інші платформи (Ютуб, Тікток, сайт) та партнерства з культурними установами позиціонуватимуть проєкт як інвестицію в цифрове збереження української культурної пам'яті та свідчення про втрати під час російської агресії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 3D пам'ятки: технологія створення цифрових версій об'єктів культури. Міністерство культури та інформаційної політики України. 2024. 19 травня. URL: https://mcsc.gov.ua/news/3d-pamyatky-tehnologiya-stvorennya-czyfrovyh-versij-obyektiv-kultury/ (дата звернення: 01.12.2025)

2. 3D сканування зі смартфоном: застосунки для документації та збереження культурної спадщини. DOU. 2024. 8 грудня. URL: https://gamedev.dou.ua/articles/3d-scanning-on-a-smartphone/ (дата звернення: 01.12.2025)

3. Верифікація джерел: як перевірити інформацію. Український кризовий медіа-центр. 06.11.2022. URL: https://uacrisis.org/uk/veryfikatsiya-dzherel-yak-pereviryty-informatsiyu (дата звернення: 01.12.2025)

4. Від малого до великого: європейські ініціативи для збереження спадщини та ідентичності України. ReHerit. 2023, 27 листопада. URL: https://reherit.org.ua/vid-malogo-do-velykogo-yevropejski-initsiatyvy-dlya-zberezhennya-spadshhyny-ta-identychnosti-ukrayiny/ (дата звернення: 01.12.2025)

5. Воєнні злочини та їх документування // Система безоплатної правової допомоги. 2022. URL: https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/voyenni-zlochyny-ta-yih-dokumentuvannya/ (дата звернення: 01.12.2025)

6. Голик Р. Пам'ять культури на роздоріжжях науки: проблеми теорії // Україна Модерна. 2024.

7. Гудошник О. І. Mediatization of collective testimonies during the Russian-Ukrainian war // Communication & Society. 2024. Vol. 37. No. 2. P. 139–154. DOI: 10.15581/003.37.2.139-154.

8. Десятник Г. О. Основи екранної документалістики : навч. посіб. / Г. О. Десятник ; ред. С. І. Горевалов. – Київ : Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2016. – 287 с.

9. Живага О. В. Сучасні соціальні медіа як інструмент популяризації наукових знань // Софія. 2020. № 2. С. 42–47.

10. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 № 1805-III (у редакції Закону № 2245-IV від 16.12.2004). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14 (дата звернення: 01.12.2025)

11. Закон України «Про охорону нематеріальної культурної спадщини» від 18.12.2018 № 2665-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-19 (дата звернення: 01.12.2025)

12. Засоби та методи 3D-сканування для створення інформаційних моделей пам'яток архітектури // Архітектурний вісник КНУБА. 2023. № 25–26. С. 318–329.

13. Зонтаґ С. Спостереження за болем інших / пер. з англ. О. Буценка. – Київ : Медіапрезент, 2010. – 196 с.

14. Каверіна А. С. Соціальні медіа в Україні: основні напрями досліджень // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. 2014. № 2(22). С. 66–71.

15. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини. 1972. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089#Text (дата звернення: 01.12.2025)

16. Коробко В. І. Телевізійна документалістика та її види // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Соціальні комунікації. 2017. Вип. 11. С. 128–138.

17. Косюк О. М. Основи журналістики : навчально-методичне видання. – Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2022. – 43 с.

18. Культурна спадщина України: проблеми вивчення, збереження та використання // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Серія: Історія. 2017. Вип. 25. С. 127–132.

19. Магістерська дисертація. Рекомендації до виконання та змісту за спеціальністю 061 «Журналістика» / О. В. Тріщук та ін. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. – 85 с.

20. Методологія фіксування знищення Росією культурної та історичної спадщини. Антикорупційний штаб. URL: https://shtab.net/articles/view/metodologiya-fiksuvannya-znishhennya-rosieyu-kultu/ (дата звернення: 01.12.2025)

21. Михайлин І. Л. Основи журналістики. 5-те вид., перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 496 с.

22. Мусієнко Н. В. Культурна спадщина України в контексті російсько-українського воєнного конфлікту. Художня культура. Актуальні проблеми. 2023. Вип. 19(1). С. 297–308.

23. Набок С. Я. Простір і пам'ять: на перехрестях контекстів. – Київ : Інститут філософії НАН України, 2017. – 345 с.

24. Наумова Л. М. Документалістика: Телевізійний вимір // МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. 2009. Вип. 6. С. 247–254.

25. Онуфрів С., Гарматій О. Соціальні мережі як джерело інформації у журналістській роботі. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Журналістські науки. 2021. № 1(9). С. 63–68.

26. Павленко Д. В. Динаміка сучасних соціальних медіа в Україні в контексті загроз інформаційній безпеці. Київ : НБУВ, 2023. 18 с.

27. Пам'ять про наслідки війни у 3D: архітектор робить об'ємні фігури. YouTube. 2022. 8 червня. URL: https://www.youtube.com/watch?v=EdEu7dMwGFI (дата звернення: 01.12.2025)

28. Парфенюк І. Ю. TikTok-активізм в Україні як форма громадянської підтримки під час війни. Український інформаційний простір. 2025. № 1(15). С. 24–39. DOI: 10.31866/2616-7948.1(15).2025.335354.

29. Подедворний Т. Сучасна українська теледокументалістика: головні виклики і завдання. Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2017. Вип. 42. С. 178–184.

30. Полувач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України : монографія. Київ : [б.в.], 2012. 208 с.

31. Посібник з журналістських розслідувань: теорія та практика / Б. Бєль, О. Бурмагін, Т. Патора, О. Хоменок. Київ : ІРРП, 2013. 190 с.

32. Правове регулювання діяльності журналістів та медіа-працівників в Україні. Держава та регіони. Серія: Право. 2023. № 4 (82). С. 375–380.

33. Про відповідальність за нищення, руйнування чи псування пам'яток історії або культури. Система безоплатної правової допомоги. 2018. URL: https://legalaid.gov.ua/novyny/pro-vidpovidalnist-za-nyshhennya-rujnuvannya-chy-psuvannya-pamyatok-istoriyi-abo-kultury-rozpovila-koordinator-byuro-u-chernivetskij-oblasti/ (дата звернення: 01.12.2025)

34. Путівник юридичних порад для журналістів: як працювати в умовах війни. CEDEM. 2024. URL: https://cedem.org.ua/library/putivnyk-porad-dlya-zhurnalistiv/ (дата звернення: 01.12.2025)

35. Реєнт О. А. Культурна спадщина України в умовах російсько-української війни 2014–2024 рр. Український історичний журнал. 2024. № 1. С. 4–25.

36. Фотоісторії про війну в журналі Reporters: документальний аспект // Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія: Журналістські науки. 2025. Вип. 2 (10). С. 61–68.

37. Степанов В. Ю. Поняття «культурна спадщина» в культурному просторі України. Культура України. 2015. Вип. 48. С. 83–91.

38. Табінський Я. Фотодокументалістика воєнного часу: авторський стиль у створенні візуальних історій. Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. 2025. Вип. 56. С. 119–127.

39. У Збройних Силах України створено підрозділ із захисту культурної спадщини. Верховна Рада України. 2024. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/257026.html (дата звернення: 01.12.2025)

40. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 39. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2023. – 512 с.

41. У ЗСУ створили підрозділ із захисту культурної спадщини. Detector Media. 2024. 21 грудня. URL: https://detector.media/infospace/article/236233/2024-12-21-u-zsu-stvoryly-pidrozdil-iz-zakhystu-kulturnoi-spadshchyny/ (дата звернення: 01.12.2025)

42. Хоменко Т., Колісник Ю. Втрати української культури у російсько-українській війні: культурно-інформаційний спротив. Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. 2023. Вип. 52–53. С. 357–366. DOI: 10.30970/vjo.2023.52-53.11749.

43. Шамайло К. Роль фотожурналістики в умовах війни (на прикладі ютуб-каналу). Магістерська робота. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2025.

44. Що таке фотограмметрія, як вона допомагає зберегти культурну спадщину України і причому тут розробники Skeiron. DOU. 2023. 2 квітня. URL: https://gamedev.dou.ua/blogs/skeiron-developer-about-photogrammetry/ (дата звернення: 01.12.2025)

45. Єрмакова І. О. Соціальна мережа Instagram як засіб для медіатизації музейного простору. Кваліфікаційна робота. НАКККіМ, 2024.

46. Ільїн В. В. Memory Studies: від пам'яті до забуття // Проблеми всесвітньої історії. 2020. № 3 (12). С. 26–38.

47. Adams R. E., Boscarino J. A., Figley C. R. Compassion Fatigue and Psychological Distress Among Social Workers: A Validation Study // American Journal of Orthopsychiatry. 2006. Vol. 76. No. 1. P. 103–108.

48. Amnesty International Ukraine. Reports and Documentation. URL: https://amnesty.org.ua/ (дата звернення: 01.12.2025)

49. Assmann A. Transformations between History and Memory // Social Research. 2008. Vol. 75. No. 1. P. 49–72.

50. Assmann J. Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination. – Cambridge : Cambridge University Press, 2011. – 344 p.

51. Backup Ukraine FAQ – Поширені запитання щодо проєкту. Polycam. URL: https://learn.poly.cam/hc/en-us/articles/27634488018580 (дата звернення: 01.12.2025)

52. Bellingcat's Online Investigation Toolkit. URL: https://bellingcat.gitbook.io/toolkit (дата звернення: 01.12.2025)

53. Boyd D. It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens. – New Haven : Yale University Press, 2014. – 296 p.

54. Challenges of Using Digital Evidence for War Crimes Prosecutions // American Journal of International Law. 2023. Vol. 117. No. 4. P. 825–850.

55. Collins R., Carrasco Rodríguez B., Tabarez Rienzi F. How OSINT shaped reporting on the war in Ukraine. Centre for Information Resilience. 25 March 2025. URL: https://www.info-res.org/eyes-on-russia/articles/how-osint-shaped-reporting-on-the-war-in-ukraine/ (дата звернення: 01.12.2025)

56. Content Moderation in a New Era for AI and Automation. Meta Oversight Board. 19 February 2025. URL: https://www.oversightboard.com/news/ (дата звернення: 01.12.2025)

57. Covering armed conflicts in the digital age: how journalists use AI, OSINT and innovative tools. NUJU. 22 February 2025. URL: https://nuju.org.ua/covering-armed-conflicts-in-the-digital-age-how-journalists-use-ai-osint-and-innovative-tools/ (дата звернення: 01.12.2025)

58. DataReportal. Digital 2025: Ukraine. URL: https://datareportal.com/reports/digital-2025-ukraine (дата звернення: 01.12.2025)

59. DigiCONFLICT: Digital Heritage in Cultural Conflicts (2018–2021). JPI Cultural Heritage. URL: https://www.heritageresearch-hub.eu/project/digiconflict/ (дата звернення: 01.12.2025)

60. Doran G. T. There's a S.M.A.R.T. Way to Write Management's Goals and Objectives // Management Review. 1981. Vol. 70. No. 11. P. 35–36.

61. Due to russian aggression, 1482 cultural heritage sites and 2302 cultural infrastructure facilities were damaged in Ukraine. MCSC. 03 June 2025. URL: https://mcsc.gov.ua/en/news/ (дата звернення: 01.12.2025)

62. Figley C. R. Compassion Fatigue: Coping with Secondary Traumatic Stress Disorder in Those Who Treat the Traumatised. – New York : Brunner/Mazel, 1995. – 341 p.

63. FilmMemory – Erasmus Mundus Joint Master Programme. URL: https://filmmemory.eu (дата звернення: 01.12.2025)

64. Flinn A. Archival Activism: Independent Archives and the Withholding of Consent // Archivaria. 2007. Vol. 68. P. 213–229.

65. Gillespie T. Custodians of the Internet: Platforms, Content Moderation, and the Hidden Decisions That Shape Social Media. – New Haven : Yale University Press, 2018. – 312 p.

66. Gillespie T. The Politics of Platforms // New Media & Society. 2010. Vol. 12. No. 3. P. 347–364.

67. Grunig J. E., Hunt T. Managing Public Relations. – New York : Holt, Rinehart and Winston, 1984. – 550 p.

68. Grunig J. E., Grunig L. A. Models of Public Relations and Communication // Excellence in Public Relations and Communication Management / J. E. Grunig (Ed.). – Hillsdale : Lawrence Erlbaum, 1992. – P. 285–326.

69. Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict (1954).

70. Hallahan K., Holtzhausen D., van Ruler B., Verhoeven P. Defining Strategic Communication // International Journal of Strategic Communication. 2007. Vol. 1. No. 1. P. 3–35.

71. HeMo: Ukrainian Heritage Monitoring Lab. Heritage monitoring for recovery. URL: https://www.hemo.in.ua/en (дата звернення: 01.12.2025)

72. HeMo lab: A Platform for Monitoring and Reconception of Cultural Heritage of Ukraine. YouTube. 2023. 1 листопада. URL: https://www.youtube.com/watch?v=wPpDXraZHnA (дата звернення: 01.12.2025)

73. Heritage Emergency Response Initiative (HERI). We Are Ukraine. 2022. 8 березня. URL: https://www.weareukraine.info/the-heritage-emergency-response-initiative-was-founded-in-ukraine/ (дата звернення: 01.12.2025)

74. How the Instagram Algorithm Works in 2025. Epic Owl. 26 June 2025. URL: https://epicowl.io/how-the-instagram-algorithm-works-and-how-to-use-it-to-your-advantage/ (дата звернення: 01.12.2025)

75. How Automated Content Moderation Works (Even When It Doesn't Work). The Markup. 29 February 2024. URL: https://themarkup.org/automated-censorship/2024/03/01/ (дата звернення: 01.12.2025)

76. Human rights situation during the Russian occupation of Ukraine. OHCHR Report. March 2024. URL: https://ukraine.ohchr.org/ (дата звернення: 01.12.2025)

77. Instagram Updates – 2024 – Never Ignore! Sociosight. 01 December 2024. URL: https://sociosight.co/what-are-the-latest-instagram-updates/ (дата звернення: 01.12.2025)

78. International legal standards for documentation and investigation of war crimes // Revista Clio. 2025. Vol. 51. No. 1. DOI: 10.5281/zenodo.15598036.

79. International Criminal Court. Policy on Cyber-Enabled Crimes Under the Rome Statute. 2025. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2025-12/2025-cyber-eng.pdf (дата звернення: 01.12.2025)

80. International Journal of Documentary Heritage. Aim and Scope. URL: https://www.ijodh.org/about/aim-and-scope/ (дата звернення: 01.12.2025)

81. Jenkins H., Ford S., Green J. Spreadable Media: Creating Value and Meaning in a Networked Culture. – New York : NYU Press, 2013. – 404 p.

82. Khardikova A. Ukrainian Digital Media Activism on Instagram Stories during the War against Russia in 2022: An analysis of Kharkiv-related users' content. Master's thesis. – Linköping University, 2023. – 85 p.

83. Kuczyńska H. The ICC enters into the future: the digital-evidence revolution and the new model of investigations // Anuario Mexicano de Derecho Internacional. 2024. Vol. 24. P. 365–398. DOI: 10.22201/iij.24487872e.2024.24.18879.

84. Lessons from and for Syria: The Authenticity of Digital Evidence in Court. Opinio Juris. 12 August 2025. URL: http://opiniojuris.org/2025/08/13/ (дата звернення: 01.12.2025)

85. Macguire N. Fundamentals of Open-Source Intelligence for Journalists. ICFJ. 11 May 2024. URL: https://www.icfj.org/news/fundamentals-open-source-intelligence-journalists (дата звернення: 01.12.2025)

86. Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine. Damaged Cultural Heritage Sites in Ukraine. URL: https://mcsc.gov.ua/en/ (дата звернення: 01.12.2025)

87. NapoleonCat. Instagram users in Ukraine – March 2025. URL: https://stats.napoleoncat.com/instagram-users-in-ukraine/2025/03/ (дата звернення: 01.12.2025)

88. Nichols B. Introduction to Documentary. – 2nd ed. – Bloomington : Indiana University Press, 2010. – 320 p.

89. Nora P. Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire // Representations. 1989. No. 26. P. 7–24.

90. Preserving Cultural Heritage in Conflict Zones: A Focus on Wartime Archaeology. SCDN Research Blog. 13 February 2025. URL: https://scdnrblog.com/2025/02/13/ (дата звернення: 01.12.2025)

91. SaveArtUA. Благодійний фонд. URL: https://saveartua.com/ua/ (дата звернення: 01.12.2025)

92. Siliutina I. et al. Cultural preservation and digital heritage: challenges and opportunities of digitization // Amazonia Investiga. 2024. Vol. 13. Issue 75. P. 262–273. DOI: 10.34069/AI/2024.75.03.22.

93. Silverman C. (ed.). Посібник з верифікації. – Київ : Texty.org.ua, 2015. – 142 с. URL: https://texty.org.ua/archive-books/55735/posibnyk-z-veryfikatsiyi-55735/ (дата звернення: 01.12.2025)

94. Social media in the Russo-Ukrainian war. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Social_media_in_the_Russo-Ukrainian_war (дата звернення: 01.12.2025)

95. Statista. Number of Instagram users in Ukraine monthly 2018–2025. 26 November 2024. URL: https://www.statista.com/statistics/1024763/instagram-users-ukraine/ (дата звернення: 01.12.2025)

96. The Most Documented War. Каталог документальних ініціатив. URL: https://mostdocumentedwar.org/en/ (дата звернення: 01.12.2025)

97. The Most Documented War: Enacting Archives. Symposium for Archivists, Researchers, and Documenters. Lviv Center for Urban History. 2025. URL: https://www.lvivcenter.org/en/conferences/the-most-documented-war-enacting-archives-2/ (дата звернення: 01.12.2025)

98. The Heritage Emergency Response Initiative (HERI). Maidan Museum. URL: https://www.maidanmuseum.org/en/node/2121 (дата звернення: 01.12.2025)

99. The population of Ukraine has increased, more than half actively use social networks. Digital 2025 report. Dev.ua. 13 March 2025. URL: https://dev.ua/en/news/ (дата звернення: 01.12.2025)

100. Ukraine's Culture Ministry releases updated statistics on destroyed heritage sites. Ukrainska Pravda. 09 January 2024. URL: https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/01/09/7436495/ (дата звернення: 01.12.2025)

101. Ukraine Is Here. Google Arts & Culture project. URL: https://artsandculture.google.com/project/ukraine (дата звернення: 01.12.2025)

102. Ukrainian Cultural Fund. Мапа культурних втрат. URL: https://ukrinform.ua/rubric-culture/3449764-ukrainskij-kulturnij-fond-zapuskaie-interaktivnu-mapu-kulturnih-vrat.html (дата звернення: 01.12.2025)

103. UNESCO. Damaged Cultural Sites in Ukraine (verified by UNESCO). URL: https://www.unesco.org/en/ukraine-war (дата звернення: 01.12.2025)

104. UNESCO World Heritage Centre. Properties on the List of World Heritage in Danger. URL: https://whc.unesco.org/en/danger/ (дата звернення: 01.12.2025)

105. VoxUkraine. Russia Continues to Destroy Ukraine's Cultural Heritage. 22 October 2025. URL: https://voxukraine.org/en/russia-continues-to-destroy-ukraine-s-cultural-heritage (дата звернення: 01.12.2025)

106. War crimes: The destruction of Ukraine's cultural heritage. Museums Association. Museums Journal. 23 February 2025. URL: https://www.museumsassociation.org/museums-journal/analysis/2025/02/ (дата звернення: 01.12.2025)

107. Weaver R. L. Social Media, Propaganda, and the Ukrainian War // Journal of Internet, Media & Entertainment Law. 2023. Vol. 10. No. 2. P. 195–234.

108. Willcox M. Algorithmic agency and «fighting back» against discriminatory content moderation at Instagram // Frontiers in Communication. 2024. Vol. 9. Article 1385869. DOI: 10.3389/fcomm.2024.1385869.

ДОДАТКИ

Додаток А

Порівняльна таблиця ключових ініціатив документування культурної спадщини

Таблиця 1. Порівняння ключових ініціатив документування культурної спадщини

Критерій	Scan UA (архітектор Ревенко)	HeMo Lab	HERI	Reporters
Основна мета	Створення 3D-моделей зруйнованих архітектурних об'єктів для реставрації	Системне документування пошкоджень спадщини в усіх регіонах для реставрації, правосуддя та управління	Оперативна допомога музеям і закладам культури, координація рятування колекцій	Візуальна журналістика про війну, включаючи руйнування культури
Метод документування	Аерофотозйомка з дрона + наземне фотографування (до 5000+ фото на об'єкт) + лазерне сканування	Дистанційний моніторинг + польові експедиції + 3D-моделювання (лазерне сканування, фотограмметрія)	Інформаційна робота + безпосередні контакти з музеями + матеріальна допомога	Фотографія, відео, інтерв'ю, довгострокові фотоісторії
Технологія	БПЛА (дрони), фотокамери, лазерний сканер, програми фотограмметрії	Супутникові знімки, лазерні сканери, фотограмметрія, GIS-системи, форми ICCROM	Телекомунікації, логістика, фізична доставка матеріалів	Цифрові фотокамери, смартфони, дрони
Цільова аудиторія	Архітектори, реставратори, дослідники	Реставратори, міжнародні суди, дослідники, військові, донори	Музейні працівники, директори музеїв, культурні установи	Широка громадськість, журналісти, активісти

Критерій	Scan UA (архітектор Ревенко)	HeMo Lab	HERI	Reporters
Канали поширення	YouTube, соцмережі, контакти з архітекторами	Платформа heritage.in.ua, наукові публікації, судові матеріали	Внутрішні мережі, звіти міжнародним організаціям	Журнал Reporters, Instagram, виставки
Довгострокові сть	5+ років (YouTube, приватні сервери)	Постійне зберігання в heritage.in.ua	Залежить від фінансування	Архів редакції, частково соцмережі
Юридична цінність	Потенційна (3D-моделі як доказ масштабу знищення)	Висока (формат ICCROM визнаний МКС)	Опосередко- вана (організаційна база)	Середня (новинна цінність)
Доступність	Відкрита (YouTube, соцмережі)	Обмежена (реєстрація необхідна)	Обмежена (внутрішня робота)	Відкрита (журнал, соцмережі)
Громадська участь	Низька (робота 1-2 фахівців)	Середня (громадяни можуть повідомляти про пошкодження)	Низька (експертна робота)	Низька (професійні фотожурналісти)

Додаток Б

Логотип проєкту «ПОРАНЕНА ІСТОРІЯ»

Додаток В

Знімок екрана публікації про Маріупольський драмтеатр

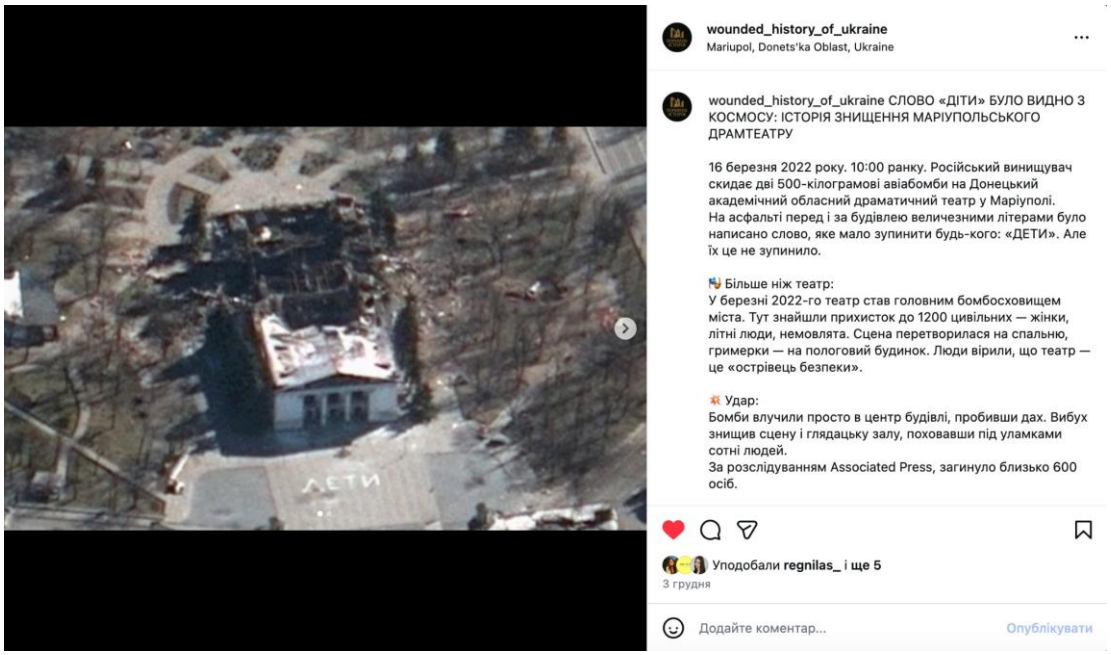

АНОТАЦІЯ

Мазилюк Назарій Геннадійович. Документальна журналістика пам'яті: проєкт «Поранена історія» – магістерська кваліфікаційна робота на правах рукопису. Спеціальність 061 «Журналістика». Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, факультет журналістики, 2025.

У роботі досліджено механізм документування втрат культурної спадщини України під час повномасштабної російської агресії засобами документальної журналістики. Актуальність роботи визначається масштабами знищення пам’яток (1482 об'єкти за даними на грудень 2025 р.) та недостатністю контекстуального їх висвітлення. Мета роботи полягає у фіксації та збереженні образу культурної спадщини через авторський Інстаграм-проєкт «Поранена історія».

Дослідження здійснено із застосуванням описового методу; дедуктивно-індуктивного методу; контент-аналізу публікацій проєкту; SWOT-аналізу та методу кількісних підрахунків. Проєкт задокументував 14 об'єктів культурної спадщини, отримав 325 підписників. Найвищу ефективність показав формат відео-рілз (охоплення в 5 разів більше, ніж карусельні пости).

Основні домінанти іпостасі проєкту: верифікація джерел через OSINT-методи, юридична кваліфікація руйнувань, емоційна резонансність наративу та адресація молодій аудиторії. Проєкт доповнює, а не конкурує з професійними ініціативами, виконуючи роль популяризатора культурної спадщини.

Ключові слова: документальна журналістика, культурна спадщина, медіаініціативи, колективна пам'ять, Інстаграм, верифікація, OSINT, воєнні злочини, національна ідентичність.

ABSTRACT

Nazarii Mazyliuk. Documentary Journalism of Memory: "Wounded History" Project – Master's Thesis. Specialization 061 "Journalism." Kyiv National University of Culture and Arts, Faculty of Journalism, 2025.

The thesis examines the mechanism of documenting losses of Ukrainian cultural heritage during the full-scale Russian military aggression through documentary journalism. The relevance of the research is determined by the scale of destruction of monuments (1482 objects as of December 2025) and insufficient contextual coverage of these losses. The aim of the work is to record and preserve the image of cultural heritage through the author's Instagram project "Wounded History."

The research employs descriptive method; deductive-inductive method; content analysis of project publications; SWOT analysis; and quantitative counting methods. The project has documented 14 cultural heritage objects and gained 325 subscribers. The video reels format proved most effective, demonstrating 5 times higher reach than carousel posts.

The main distinguishing features of the project include: verification of sources through OSINT methods, legal qualification of destructions under the Hague Convention 1954, emotional resonance of narrative, and addressing young audiences. The project complements rather than competes with professional initiatives, serving as a popularizer of cultural heritage.

Keywords: documentary journalism, cultural heritage, media initiatives, collective memory, Instagram, verification, OSINT, war crimes, national identity.